

مرور نظام مند پژوهش‌های مرتبط با فرایند تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر

نیلوفر ادبی سده*، بهادر زمانی**

۱۴۰۱/۱۰/۰۳

۱۴۰۲/۰۴/۱۳

تاریخ دریافت مقاله:

تاریخ پذیرش مقاله:

چکیده

سکونتگاه‌های روستایی در فرایند تبدیل روستا به شهر در ابعاد گوناگون دچار تغییر می‌شوند. اگرچه این موضوع توسط پژوهشگران حوزه‌های تخصصی مختلف مورد بررسی قرار گرفته است؛ اما کمتر پژوهشی به دسته‌بندی و جمع‌بندی ابعاد مورد بررسی از موضوع در این پژوهش‌ها پرداخته است. از این‌رو در مقاله حاضر، پژوهش‌های مرتبط به‌منظور طبقه‌بندی انواع فرایندها، عوامل و پیامدهای شناسایی شده ناشی از آن، مورد بررسی قرار گرفته‌اند. بدین منظور با استفاده از روش مرور نظام مند، چیستی و چگونگی تأثیر تبدیل شدن روستاهای به شهر در ۷۷ پژوهش مورد بررسی ساختاری و محتوایی قرار گرفته است. نتایج بررسی‌های ساختاری نشان داد که در طول ۲۰ سال گذشته این موضوع مورد علاقه پژوهشگران در حوزه‌های تخصصی مختلف از کشورهای متفاوت بوده است. از بررسی‌های محتوایی، پنج دسته اطلاعات شامل انواع نظریات مرتبط با فرایند تبدیل روستا به شهر، عوامل و آثار این فرایند، مقیاس سازمان فضایی در فرایند تبدیل روستا به شهر و انواع معیارهای به‌کار رفته در این پژوهش‌ها استخراج شد. بر این اساس، نظریه‌های مرتبط با فرایند تبدیل روستا به شهر در دو دسته نظریه‌های مرتبط با برنامه‌ریزی منطقه‌ای و نظریه‌های ارتقای مدیریت سازمانی فضا قابل تفکیک هستند. عوامل مؤثر بر شهر در پژوهش‌های انجام گرفته در سه دسته عوامل طبیعی، سیاسی و برنامه‌ریزانه قابل تقسیم‌بندی‌اند. در ارتباط با اثرهای ناشی از تبدیل روستا به شهر، تأثیرات بازشناسی شده در پژوهش‌های مورد مطالعه شامل شش دسته آثار شامل پایداری، محیط‌زیست، کالبد، اقتصاد، اجتماع و فرهنگ بوده‌اند. در پژوهش‌های انجام گرفته، سطوح سازمان فضایی مطالعه شده بر سه سطح سازمان فضایی خرد، میانی و کلان متمرکز بوده و شش معیار جمعیت، نظام سکونتگاهی، زیست‌محیطی، کالبدی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی در تحلیل‌های پژوهش‌های مطالعه شده به کار گرفته شده‌اند. نتایج نشان داد با وجود مترب شدن تغییرات همه‌جانبه بر تمامی ابعاد یک روستا در فرایند تبدیل آن به شهر، در پژوهش‌های انجام شده به ابعاد ادراکی مرتبط با هویت و حسن مکان ناشی از این تغییرات کمتر پرداخته شده است و نیازمند توجه بیشتر پژوهشگران است.

کلمات کلیدی: فرایند تبدیل روستا به شهر، عوامل تبدیل روستا به شهر، پیامدهای تبدیل روستا به شهر، مرور نظام مند.

* دانشجوی دکتری، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.

** دانشیار، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران. b.zamani@auic.ac.ir

اگرچه شهرها به عنوان مراکز رشد و توسعه اقتصادی - اجتماعی به حساب می‌آیند؛ شهرهای امروزی با پذیرش بیش از نیمی از جمعیت جهان هم‌زمان منشأ مشکلات محیطی شده‌اند (Wu, 2008). از طرفی، پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که در آینده جمعیت شهرنشین برخلاف تصور در کلان‌شهرها استقرار نخواهد یافت، بلکه این شهرهای کوچک هستند که مأمن زندگی جمعیت در حال رشد خواهند بود؛ زیرا که سرعت توسعه در آن‌ها بسیار بالاتر از شهرهای بزرگ است (Cohen, 2006: 78). فرایند تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر از جمله عواملی است که باعث ایجاد شهرهای کوچک می‌شود (کریمی و همکاران، ۱۳۹۳ به نقل از Herve, 1996: 253). در این فرایند، شهر به عنوان سکونتگاهی تعریف می‌شود که از سوی دولت عنوان رسمی شهر را دریافت کرده باشد و سازوکارهای دولتی که برای شهرها در نظر گرفته می‌شوند، در آن جاری باشند (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸). با تبدیل روستا به شهر تمام روابط از جمله روابط سازمان فضایی، روابط اقتصادی و روابط اجتماعی - فرهنگی دچار تغییر شده و نیازمند بازتعریف مجدد می‌شوند. از طرف دیگر، برخی از پژوهشگران معتقدند این تغییر بدون ارزیابی‌های کافی صورت می‌گیرد و بسیاری از سکونتگاه‌ها در شرایطی به شهر تبدیل می‌شوند که دارای زیرساخت‌های لازم شهری نیستند (گلی و همکاران، ۱۳۸۳؛ زنگنه و همکاران، ۱۳۹۲). از طرف دیگر، شهرها به شدت محیط طبیعی را تغییر می‌دهند و اکوسیستم‌ها را از طریق تغییر در الگوهای کاربری اراضی، تخریب زیستگاه‌ها و نوسانات جریان‌های انرژی و مواد، دستخوش تغییرات می‌سازند (Heymans et al., 2019).

ادیبات موضوع

یکی از آثاری که شهرنشینی شتابان بر ساختار نظام سکونتگاهی داشته است، افزایش تعداد شهرها از طریق تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر است. این فرایند در دهه ۱۹۷۰ به عنوان راهبردی به منظور کاهش نابرابری‌ها و دوگانگی‌های شهری - روستایی مطرح شد. با وجود اینکه فرایند تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر فرایند جهانی است، اما از یک الگوی واحد پیروی نمی‌کند؛ از طرف دیگر خود مفهوم شهر نیز تعریف واحد و مشخصی ندارد و در هر کشور دارای تعریف خاص خود است. به بیان دیگر، معیارهای شهر شدن در دوره‌های زمانی مختلف، متفاوت بوده است و به دلیل آنکه سکونتگاه‌های انسانی تنها در دو دسته روستایی و شهری تقسیم‌بندی می‌شوند، تصمیم‌گیران

تغییرات شهری شدن مطالعه شدند. لذا با جست و جوی اینترنی در پایگاه‌های فارسی و غیرفارسی اعم از نورمگز، مگیران، وب آو ساینس^۱ و اسکوپس^۲ با استفاده از مفهوم کلیدی «تبديل روستا به شهر» نسبت به جمع‌آوری تحقیقات منتشر شده اقدام شد. در گام بعدی، مباحث مرتبط با «تغییرات» شامل تغییرات نظام سکونتگاهی روستا مطالعه شدند و با شناسایی کلیدواژه‌های خاص، تغییراتی که ممکن است روند تبدیل روستا به شهر بر اکوسیستم و منظر آن حوزه (در معنای عام آن‌ها) مترب سازد، مورد تمرکز قرار گرفت. به همین منظور با مطالعه مقالاتی که در مرحله اول به دست آمد، کلمات کلیدی و اصطلاحات مرتبط با تغییرات ابعاد برنامه‌ریزی، طراحی، پایداری، کالبدی، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی فرایند تبدیل روستا به شهر مطابق با جدول شماره ۱ دسته‌بندی شدند.

ج. ۱. کلمات کلیدی و اصطلاحات مرتبط با ابعاد تغییر تبدیل روستا به شهر مورداستفاده در روند جست و جو

اصطلاحات مرتبط	کلمات کلیدی
نظام سکونتگاهی، سازمان فضایی ناحیه‌ای، روابط بین روستا و شهر، توسعه ناحیه‌ای، توسعه منطقه‌ای، توسعه روستایی ^۳ ، تعادل یخنشی ناحیه‌ای، تعادل یخنشی منطقه‌ای، روستاهای در حال گذار طراحی اکولوژیک، طراحی بوم‌آشکار، شهرسازی مظہرین ^۴ ، طراحی بیوفیلیک، طراحی منظر، برنامه‌ریزی منظر، چهارچوب طراحی ^۵ ، طراحی پایدار ^۶ ، مناظر در حال گذار ^۷	برنامه‌ریزی
توسعه پایدار ^۸ ، ارزیابی پایداری ^۹ ، تاب آوری ^{۱۰} ، رضامندی، شناخت کیفیت زندگی، شخصی زیست‌بدیری	طراحی
محیط‌زیست، کشاورزی، طبیعت ^{۱۱} ، خدمات اکوسیستم ^{۱۲} ، اکولوژی منظر ^{۱۳} ، تغییر منظر ^{۱۴} ، زیرساخت سبز ^{۱۵} ، نوع زیستی ^{۱۶} ، رفاه اکولوژیک ^{۱۷} ، شکوه‌های اجتماعی - اکولوژیک ^{۱۸}	زیست‌محیطی
تنوع کالبدی، الگوی مسکن کاربری زمین، منظر اقتصادی	کالبدی
رفاه ^{۱۹} ، سلامتی ^{۲۰} ، دگردی‌سی فرهنگی ^{۲۱} ، سرمایه اجتماعی ^{۲۲} تغییرات اجتماعی - فرهنگی، سبک زندگی	اجتماعی - فرهنگی

در مرحله بعد با در نظر گرفتن فرایند تبدیل روستا به شهر به عنوان یکی از انواع شهرنشینی، جست و جوی ترکیبی با استفاده از زنجیره‌های جست و جوی متشکل از اصطلاحات مرتبط در جدول شماره ۱ و عبارت

همواره بر شهر یا روستا نامیدن سکونتگاه‌ها اصرار دارند (زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲). به طور کلی فرایند تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر را می‌توان به صورت زیر تعریف کرد (برنافر، ۱۳۹۷):

۱. فرایندی که در آن یک نقطه روستایی با توجه به نحوه تعریف شهر، به عنوان شهر شناخته می‌شود.
۲. فرایندی که در آن یک یا چند روستا با هم ترکیب شده و به عنوان یک شهر جدید در نظر گرفته می‌شوند، به نحوی که هویت جدیدی مستقل از هویت‌های قبلی می‌یابند.
۳. فرایندی که بر اساس قوانین در هر دوره زمانی تعریف می‌شود.

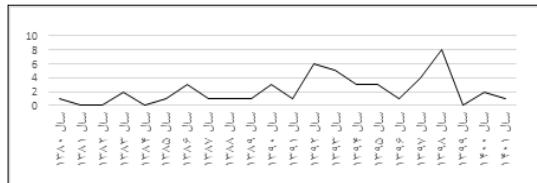
با وجود فرایندهای مختلف اشاره شده نقش نهایی در فرایند این تغییر بر عهده دولت است.

هدف پژوهش حاضر بررسی چیستی و چگونگی تبدیل شدن روستاهای شهری است. برای نیل به این هدف از روش مرور نظاممند استفاده شده است. مرور نظاممند نوعی مرور ادبیات درباره موضوع مشخص است که روش‌های معینی را برای جست و جو و ارزیابی انتقادی تک تک تحقیقات به کار می‌برد تا شواهد معتبر و کاربردی را پیدا کند و با شناسایی شکاف در تحقیقات جاری، زمینه‌ای برای فعالیت‌های جدید پژوهشی فراهم آورد (Rowley & Slack, 2004). بنابراین در پژوهش حاضر، دامنه وسیعی از مطالعات مرتبط با موضوع به منظور دستیابی به ملاحظات مربوط به فرایند تبدیل روستا به شهر موردنرسی قرار گرفت. پژوهش‌های موردنظر در دو دسته «تبديل روستا به شهر» و «(تغییرات) موردنرسی قرار گرفتند. در دسته «تبديل روستا به شهر» مباحث مرتبط با این موضوع اعم از محرك‌های اصلی فرایند تبدیل روستا به شهر، آثار تبدیل روستا به شهر، شاخص‌های موردانستفاده، روند

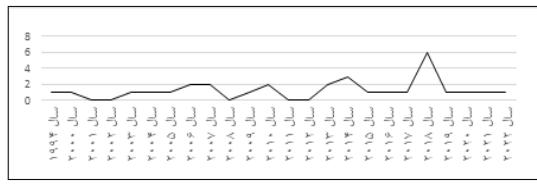
عوامل، اثرها، مقیاس بررسی سازمان فضایی و معیارها و شاخص‌های به کاررفته در هر پژوهش بررسی شدند و در نهایت این اطلاعات، به طور خلاصه برای تکمیل نقشه پیشینه مرتبط با این موضوع به کار گرفته شدند.

اطلاعات ساختاری

همان طور که در تصاویر شماره ۲ و ۳ آمده است، اکثر مطالعات فارسی بررسی شده طی ۲۰ سال گذشته انجام شده و بیشترین تعداد پژوهش‌ها متعلق به سال‌های ۱۳۹۸ (۸ مورد) و سال ۱۳۹۲ (۶ مورد) بوده است. اکثر مطالعات انگلیسی زبان نیز در همین بازه ۲۰ ساله انجام شده و در سال ۲۰۱۸ بیشترین تعداد (۶ مورد) بوده است.

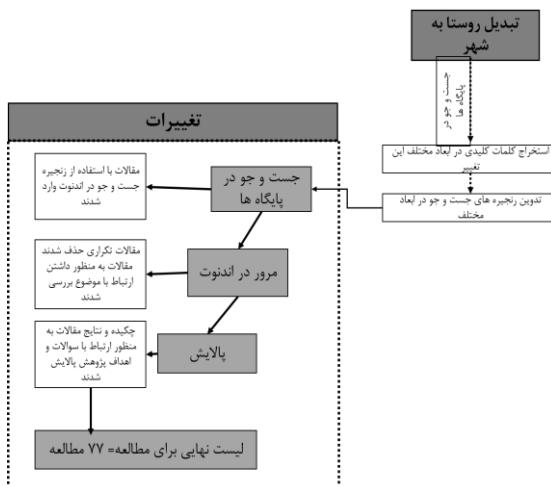
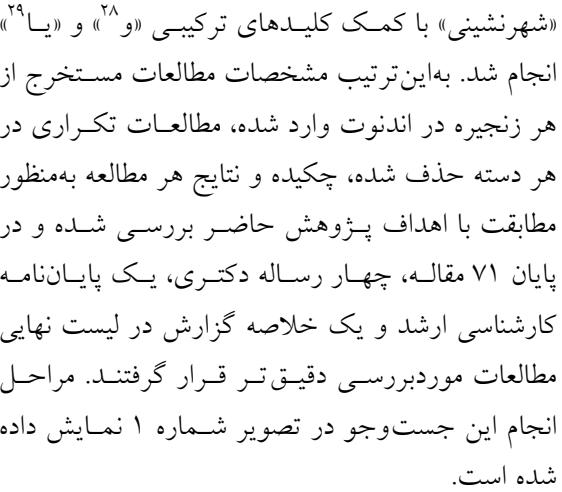

ت ۲. تعداد مطالعات فارسی بر اساس سال نشر

ت ۳. تعداد مطالعات انگلیسی بر اساس سال نشر

در خصوص حوزه تخصصی پژوهشگران، با توجه به میان رشته‌ای بودن این موضوع، از میان ۷۷ پژوهش مرور شده ۶۸/۸۳ درصد (۵۳ مورد) در حوزه جغرافیا و زیرمجموعه‌های آن، ۱۱/۶۹ درصد (۹ مورد) در حوزه شهرسازی، ۵/۱۹ درصد (۴ مورد) در حوزه منظر، ۵/۱۹ درصد (۴ مورد) در حوزه علوم اجتماعی، ۲/۶۰ درصد در حوزه دانش محیطی و زیرمجموعه‌های آن (۲ مورد) و ۱/۳۰ درصد در حوزه‌های تاریخ و جمعیت (هر کدام ۱ عدد) به انجام رسیده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که

ت ۱. روند مراحل پافتن لیست مطالعات مروری

الفته‌ها

در این بخش مشخصات تمامی منابع به دست آمده از نتایج جست وجوها در پایگاههای مختلف داخلی و خارجی، در دو دسته اطلاعات ساختاری و محتوایی دسته بندی شدند. در دسته اطلاعات ساختاری اطلاعاتی اعم از نوع پارادایم پژوهش، حوزه تخصصی پژوهشگران، نام نشریه‌ها، زمان، مکان مطالعه موردي، بسندگی مبانی نظری و توجه به پیشینه نظری مرتبط با هر پژوهش مشخص شدند. در دسته اطلاعات محتوایی نیز اطلاعاتی نظیر انواع نظریات مرتبط با این فرایند،

می‌توان به عدم انسجام مبانی نظری با اهداف پژوهش‌های مربوط به آن اشاره کرد. در جدول شماره ۴، اطلاعات بسندگی مبانی نظری مشخص شده است.

ج ۳. نام نشریه‌ها و تعداد مقالات در هر یک

تعداد مقالات	نام نشریه یا کتاب
۶	پژوهش‌های روستایی
۴	برنامه‌ریزی و آمایش فضای فصلنامه روستا و توسعه
۳	مسکن و محیط روستا
۲	مدیریت شهری
۲	مدرس علوم انسانی
۱	جغرافیا و توسعه تاریخی
۱	دانش شهرسازی
۱	مطالعات چگرافیایی مناطق خشک
۱	نشریه مطالعات محیطی هفت حصار
۱	فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱	فصلنامه توسعه اجتماعی
۱	فصلنامه علمی - پژوهشی و بین‌المللی اتحمن جغرافیای ایران
۱	فصل نامه آماش محیط
۱	نشریه چگرافیا
۱	نشریه فضای چگرافیایی
۱	مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
۱	فصلنامه تخصصی معماری سبز
۱	نشریه چگرافیا و توسعه
۱	مطالعات ساختار و کارکرد شهری
۱	نشریه تگرگش‌های نو در چگرافیای انسانی
۱	مطالعات شهری
۱	نشریه پژوهش ملل
۱	فصلنامه اقتصاد فضای و توسعه روستایی
۱	برنامه‌ریزی توسعه کالبدی
۱	بررسی مسائل اجتماعی ایران
۱	اولین کنفرانس ملی معماری و فضاهای شهری پایدار
۷	منظور و برنامه‌ریزی شهری
۲	اکولوژی منظر ^{۳۱}
۲	پایداری ^{۳۲}
۲	محیط و شهرسازی ^{۳۳}
۲	دانش تمایلات محیطی ^{۳۴}
۱	تاریخ شهری ^{۳۵}
۱	فناوری در جامعه ^{۳۶}
۱	پژوهش‌های روستایی ^{۳۷}
۱	پژوهش علمی و مهندسی ^{۳۸}
۱	شهرها ^{۳۹}
۱	پژوهش منظر ^{۴۰}
۱	سیاست کاربری زمین ^{۴۱}
۱	خدمات اکوسیستم ^{۴۲}
۱	هیبتات ^{۴۳}
۱	زمین ^{۴۴}
۱	دانش چگرافیایی چینی ^{۴۵}
۱	برنامه‌ریزی شهری و توسعه ^{۴۶}
۱	مدیریت شهری ^{۴۷}
۱	منظور آثاریں ^{۴۸}
۱	انجمان شهری ^{۴۹}

در حوزه دانش محیطی و زیرمجموعه‌های آن (۲ مورد) و ۱/۳۰ درصد در حوزه‌های تاریخ و جمعیت (هرکدام ۱ عدد) به انجام رسیده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که فرایند تبدیل روستا به شهر همواره موردتوجه پژوهشگران حوزه‌های مختلف بوده است. جدول شماره ۲ حوزه تخصصی پژوهشگران را نمایش داده است.

ج ۲. حوزه تخصصی پژوهشگران

حوزه تخصصی پژوهشگران	تعداد	درصد
جغرافیا	۵۳	۶۸/۸۳
شهرسازی	۹	۱۱/۶۹
منظور	۴	۵/۱۹
علوم اجتماعی	۴	۵/۱۹
دانش محیطی	۲	۲/۶
جمعیت	۱	۱/۳
تاریخ	۱	۱/۳
اعلام‌نشانه	۳	۳/۹

همچنین چنان‌که در جدول شماره ۳ مشخص شده، باتوجه به ماهیت میان‌رشته‌ای موضوع، مقالات انتخابی در ۴۷ نشریه با موضوعات مختلف قرار دارند که در این میان نشریه پژوهش‌های روستایی با ۶ مورد در میان نشریات فارسی و نشریه منظر و برنامه‌ریزی شهری^{۳۰} با ۷ مورد در میان نشریات انگلیسی دارای بیشترین تعداد مقالات هستند.

بررسی بسندگی مبانی نظری تشریح شده در هر مطالعه ازنظر کیفیت و انسجام مطالب نشان داد که از تعداد ۷۷ مطالعه بررسی شده، تعداد ۵۲ پژوهش (۶۷/۵۳ درصد) دارای مبانی نظری قوی هستند. این پژوهش‌ها مبانی نظری منسجمی داشته و از منابع دستاول استفاده کرده بودند؛ برای مثال مقاله‌های عزیزی و همکاران (۱۳۹۷ و ۱۳۹۸)، زنگنه شهرکی (۱۳۹۲) و رساله ایزدی خرامه (۱۳۸۰) از جمله پراستنادترین مطالعات فارسی در زمینه تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر هستند. در مقابل تعداد ۲۲ (۲۸/۵۷ درصد) پژوهش دارای مبانی نظری متوسط و تعداد ۳ (۳/۹۰ درصد) پژوهش مبانی نظری ضعیفی داشتند. از مهم‌ترین دلایل ضعف این پژوهش‌ها

برخوردار است، اما روند افزایش شهرهای این استان همواره صعودی بوده و از تعداد ۱۰ شهر در سرشماری سال ۱۳۳۵ به تعداد ۵۲ شهر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. افزون بر آن، تفاوت تراکم جمعیتی و میزان شهرنشینی نیز از جمله عواملی هستند که مطالعه بر روی این استان را به عنوان یک نمونه جذاب توجیه می‌کند (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸).

ج ۷. توزیع جغرافیایی حوزه مطالعه در ایران و جهان

تعداد	مکان
۱۱	استان گیلان
۶	استان خراسان رضوی
۵	استان فارس
۴	استان اصفهان
۳	استان تهران
۳	استان کردستان
۲	استان لرستان
۲	استان چهارمحال و بختیاری
۲	استان مازندران
۲	استان آذربایجان شرقی
۲	استان آذربایجان غربی
۱	استان قزوین
۱	استان بوشهر
۱	استان ایلام
۱	استان اردبیل
۱	استان خوزستان
۸	چین
۲	هند
۲	آمریکا
۱	ژاپن
۱	سوئیس
۱	آلمان
۱	اکوادور
۱	لهستان
۱	اسپانیا
۱	سودان

در مورد مطالعات جهانی، کشور چین با ۸ مطالعه در صدر تعداد مطالعات درباره شهرنشینی و تبدیل سکونتگاه روسیایی به شهر قرار دارد؛ چراکه این کشور دوره‌های متفاوتی از شهرنشینی را تجربه کرده و نرخ رشد جمیعت شهری آن از $19/4$ درصد در سال ۱۹۸۰ به رقم قابل توجه $52/0$ درصد در سال 2012 رسیده است (Wang, 2018: 30). بنابراین دور از انتظار نیست که بیشترین پژوهش در حوزه شهرنشینی متعلق به این

ج ۴. بستگی مبانی نظری

درصد	تعداد	بستگی مبانی نظری
۵۷/۵۳	۵۲	خوب
۲۸/۵۷	۲۲	متوسط
۲/۹۰	۳	ضعیف

در خصوص پیشینه پژوهش، یافته‌ها نشان داد که تعداد 37 مطالعه دارای جدولی جداگانه برای بررسی پیشینه نظری و 40 مورد فاقد چنین جدولی بودند. لازم به ذکر است برخی از مطالعات در درون متن و بدون صورت بندی جدول اشاره مختصراً به پیشینه موضوع موردنظر داشته‌اند. جدول شماره ۵ ، اطلاعات مرتبط با وجود یا عدم وجود پیشینه نظری را نمایش داده است.

ج ۵. وجود یا عدم وجود پیشینه نظری

درصد	تعداد	پیشینه نظری
۴۸/۰۵	۳۷	بله
۵۱/۹۵	۴۰	خبر

از نظر پارادایم یا نظام پژوهش، همان‌گونه که در جدول شماره ۶ مشخص شده است، 38 مطالعه از مطالعات بررسی از نظام پژوهش کمی، تعداد ۲۰ مطالعه از نظام پژوهش کیفی و ۱۹ مطالعه نیز از نظام پژوهش آمیخته استفاده کرده‌اند. نتایج حاصل از این بخش نشان از غلبه پژوهش‌های کمی در این حوزه دارند.

ج ۶. نظام پژوهش

درصد	تعداد	نظام پژوهش
۴۹/۳۵	۳۸	کمی
۲۵/۹۷	۲۰	کیفی
۲۲/۶۸	۱۹	آمیخته

در خصوص توزیع فضایی، می‌توان پژوهش‌های انجام شده را به دو دسته کلی مطالعات بخش ایران و مطالعات بخش جهانی تقسیم‌بندی کرد. همان‌طور که در جدول شماره ۷ مشخص شده است، بیشترین تعداد پژوهش‌های انجام شده در ایران بر روی استان گیلان با 11 مورد و سپس استان‌های خراسان رضوی و فارس به ترتیب با 6 و 5 مورد است. استان گیلان اگرچه از پیشینه شهرنشینی کمتری در مقایسه با دیگر نقاط ایران

شده و سپس آثار این توسعه در سطوح پایین‌تر نمایان می‌شود. رویکرد از بالا به پایین نظریاتی مانند نظریه‌های مکان مرکزی کریستال، قطب رشد فرانسوزا پرو و مرکز پیرامون فریدمن را در بر می‌گیرد. در مقابل، در دیدگاه توسعه از پایین به بالا با تأکید بر نهادهای محلی در سطوح پایین‌تر سلسله‌مراتب سکونتگاهی، توسعه از این سطوح به سطوح بالاتر انتقال می‌یابد. نظریاتی که در این دسته قرار دارند بر توسعه مراکز شهری و مراکز روستایی بر اساس توسعه شهرهای کوچک تأکید می‌کنند و به ترتیب مراکز پایین‌تر در سلسله‌مراتب سکونتگاهی مانند شهرهای کوچک، روستا - شهرها و مراکز روستایی از توسعه بهره‌مند می‌شوند. این رویکرد شامل نظریات مراکز رشد میسر، آگروریلین داگلاس و فریدمن، نظریه عملکردهای شهری در توسعه روستایی راندینی و رویکرد شبکه منطقه‌ای داگلاسمی شود (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ زنگنه و همکاران، ۱۳۹۲؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸؛ زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲؛ رضایی راد و سمالی بابا‌حمدی، ۱۳۹۸؛ ضیاء‌توان و شریفی، ۱۳۹۲؛ ایزدی و نوذری، ۱۳۹۲؛ امیدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ احمدی زاده هنده خاله و همکاران، ۱۳۹۷؛ صادقیان قمشلو، ۱۳۹۲؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۳؛ احمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ گلی، Njoh, Tacoli, 2003؛ گلی و همکاران، ۱۳۸۳؛ Tacoli, 2003). دسته دوم نظریات مرتبط با فرایند تبدیل روستا به شهر به شهر مرتبط با نظریه‌های ارتقای مدیریت سازمانی فضای است که خود شامل مباحث تمرکزدایی، حکمرانی خوب و دولت محلی می‌شوند. در نظریات مرتبط با تمرکزدایی مسئولیت‌ها و وظایف دولت مركزی به دولت محلی انتقال می‌یابد و شامل سطوح مختلف واگذاری قدرت، تجمع‌زدایی، واگذاری اختیارات به کارگزاری‌های خودمنختار و انتقال به

کشور باشد. کشور هند با ۲ مطالعه در رتبه بعدی قرار دارد، با وجود اینکه شهرنشینی در این کشور بسیار کندر از دیگر کشورها روی داده است، اما همچنان نرخ رشد جمعیت شهری با سرعت از ۲۸ درصد در سال ۲۰۰۱ به ۳۱/۱۶ درصد در سال ۲۰۱۱ رسیده است. هم‌اکنون ۳۰۰ میلیون هندی در شهرها زندگی می‌کنند و پیش‌بینی می‌شود که تا ۲۰ الی ۲۵ سال آینده، ۳۰۰ میلیون دیگر به این رقم اضافه شود؛ بنابراین این کشور مکان مناسبی برای پژوهش در حوزه شهرنشینی است (Manta et al., 2013). ایالات متحده آمریکا نیز با ۲ مطالعه در همین جایگاه قرار دارد.

تحلیل محتوایی

به‌منظور پاسخ به اهداف پژوهش حاضر، در مرور مطالعات ۵ دسته مفهوم کلی شامل انواع نظریات مرتبط با فرایند تبدیل روستا به شهر، عوامل اثرگذار بر این فرایند، آثار این فرایند، مقیاس بررسی تبدیل روستا به شهر و شاخص‌های مورداستفاده در تجزیه و تحلیل‌ها استخراج شد.

انواع نظریات مرتبط با فرایند تبدیل روستا به شهر
بر اساس تحلیل محتوایی مطالعات، انواع نظریات مرتبط با فرایند تبدیل روستا به شهر را می‌توان در دو دسته نظریه‌های مرتبط با برنامه‌ریزی و توسعه منطقه‌ای و نظریه‌های مبتنی بر ارتقای مدیریت سازمانی فضا تقسیم‌بندی کرد. در دسته اول نظریه‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای خود به دو دسته توسعه از بالا به پایین و توسعه از پایین به بالا دسته‌بندی می‌شوند. نظریاتی که در دسته توسعه از بالا به پایین قرار دارند، بر این اصل استوار هستند که توسعه منطقه‌ای در گروه دخالت نیروهای برون‌زا مانند سرمایه‌گذاری خارجی، بازارهای صادراتی و نوآوری‌های خارجی است و بر این اساس توسعه در سطوح بالای سلسله‌مراتب با تجمعیت مرکز

نهادهای غیردولتی است. حکمرانی بر این اصل استوار است که دولتها، شهروندان یعنی مردم و بخش خصوصی را به عنوان یکی از نهادهای مهم اداره جامعه محسوب کرده و عامل شهروندان را در فرایند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مشارکت دهنده (افشار و همکاران، ۱۳۸۶). علاوه بر آن دولت محلی بخشی از ساختار حکومتی است که وظیفه رسیدگی به اموری محلی را دارد که اثربخشیان محدود باشد و حوزه نفوذ آنها در مقیاس جغرافیایی میکرو باشد (کریمی، ۱۳۹۱). در جدول شماره ۸، دسته‌بندی انواع نظریات مرتبط با فرایند تبدیل روستا به شهر بر اساس پژوهش‌های مرور شده نمایش داده شده است.

ج ۸ انواع نظریات مرتبط با فرایند تبدیل روستا به شهر

منبع	نظریات
عزیزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ زنگنه و همکاران، ۱۳۹۲؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۰؛ زنگنه شهرکی، همکاران، ۱۳۹۰؛ رضابی راد و سمالی فریدمن (۱۹۶۵)	مکان مرکزی کریستال (۱۹۳۳)، قطب رشد فرانسوا پرو (۱۹۵۵)، مرکز - پیرامون فریدمن (۱۹۶۵)
عزیزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ ایزدی و نوذری، احمدی زاده خالله و همکاران، ۱۳۹۰؛ امیدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ احمدی زاده خالله و همکاران، ۱۳۹۷؛ صادقیان فمشلو، ۱۳۹۲؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۳؛ احمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ گلی، ۱۳۸۳؛ گلی و همکاران، ۱۳۸۳؛ کریمی، Tacoli, 2003	مراکز رشد میسرا (۱۹۶۰)، اگرورپاتین یا روستاشهری داگلاس و فریدمن (۱۹۹۵)؛ عملکردهای شهری در توسعه روستایی راندیلی (۱۹۷۶)، رویکرد شیکه منطقه‌ای داگلاس (۲۰۰۰)
کریمی، ۱۳۹۱	تمرکزدایی حاکمیت شایسته دولت محلی

سیاسی و برنامه‌ریزانه را از جمله عوامل این تبدیل بر شمرده است و معتقد است نظریات چرخه حیات، نظریه هیدرولیک، مکتب شیکاگو، نظریه نوسازی و تقسیم‌کار سرزمینی خاستگاه نظری عامل طبیعی هستند. ریشه‌های عامل سیاسی نیز به امنیت - محوری، تقسیمات سرزمینی، نظریه وابستگی، دوگانگی شهری و

نظریه دولتی است. برنامه‌ریزی بر این اصل استوار نتایج مرور محتوایی مطالعات منتخب که در جدول شماره ۹ مشخص شده، حاکی از آن است که شش عامل عمدۀ شامل عامل جمعیت، عوامل اقتصادی، عوامل کالبدی، عوامل اجتماعی - فرهنگی و عوامل سیاسی - اداری و نهادی - برنامه‌ریزانه در تبدیل روستاهای شهر ایفا نقش می‌کنند. به ترتیب جمعیت و عوامل اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و کالبدی در دسته عامل طبیعی قرار می‌گیرند و محرك درون‌زا تلقی می‌شوند؛ در حالی که عوامل سیاسی - اداری و نهادی - برنامه‌ریزانه که به ترتیب عامل سیاسی و عوامل برنامه‌ریزانه هستند، محرك بروزنا تلقی می‌شوند. در عامل جمعیت، میزان و نرخ رشد جمعیت، بافت و ساختار جمعیتی و جمعیت سکونتگاه‌های اطراف نقش اساسی ایفا می‌کنند. در بعد اقتصادی نیز وضعیت اشتغال، قیمت زمین، وابستگی اقتصادی شهری به اقتصاد ملی و درآمدهای حاصل از نفت و نقش اقتصادی مهم‌ترین عوامل محسوب می‌شوند. علاوه بر آن در بعد کالبدی، موقعیت خاص مکانی، امکانات سیمایی کالبدی روستا، الگوی کاربری اراضی، امکانات زیربنایی مانند آب و برق، الگوی ساخت مساکن، سلسله‌مراتب معابر و دسترسی به راههای ارتباطی و فاصله و روابط فضایی با شهرها و روستاهای بزرگ مجاور و در عوامل اجتماعی - فرهنگی خواست مردم محلی، ویژگی‌های قومی - فرهنگی و تجانس اقوام ساکن در یک سکونتگاه و نحوه نگرش مردم نسبت به شهر و روستا یا همان برتر دانستن شهر از روستا بسیار تأثیرگذار ارزیابی می‌شوند. خواست مردم، نمایندگان و مسئولین سیاسی در بعد سیاسی - اداری و نوع قوانین و نحوه مدیریت و اهمیت سکونتگاه جهت تحقق اهداف

اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی را شامل می‌شوند.

ج ۱۱. مقیاس بررسی تبدیل روستا به شهر

منتبع	مقیاس بررسی تبدیل روستا به شهر
(سرایی و اسکندری، ۱۳۸۶؛ ضیاء‌توان و شریفی، ۱۳۹۲؛ گرلکوهی و ایزانلو، ۱۳۹۷؛ امیراتخاپی، ۱۳۹۴؛ احمدی زاده هنده خاله و همکاران و همکاران، ۱۳۹۷؛ امیدی و همکاران، ۱۳۹۴؛ صفحی جهانشاهی و همکاران، ۱۳۹۶؛ رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۸؛ سیف‌الهی و همکاران، ۱۳۸۷؛ احمدی و همکاران، ۱۳۹۰؛ همکاران، ۱۴۰۰؛ فراهانی و همکاران، ۱۳۹۵؛ شعاعی و همکاران، ۱۳۹۰؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹؛ مولایی‌هشتگنج و همکاران، ۱۳۹۳؛ فال سلیمان و همکاران، ۱۳۹۰؛ کاردار و همکاران، ۱۳۹۸؛ Knight, 1994)	مقیاس خرد (محلي)
عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸؛ امیراتخاپی، ۱۳۹۴؛ سرایی و اسکندری، ۱۳۸۶؛ شاطریان و همکاران، ۱۳۹۵؛ ضیاء‌توان و امیراتخاپی، ۱۳۸۷؛ گریمه و همکاران، ۱۳۹۳؛ کریمه و همکاران، ۱۳۹۱؛ کاظمی چمرسوزی و همکاران، ۱۳۹۸؛ ایزدی و نوذری، ۱۳۹۲؛ مهاجرانی و همکاران، ۱۳۹۴؛ فال سلیمان و همکاران، ۱۴۰۰	مقیاس میانی (ناحیه‌ای)
زنگنه‌شهرکی، ۱۳۹۲؛ زنگنه و همکاران، ۱۳۹۲؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸؛ برناق، ۱۳۹۷؛ شادی طبل و همکاران، ۱۳۹۰؛ گلی و همکاران، ۱۳۸۳؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵؛ امیدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ گلی، ۱۳۸۳؛ خراسانی و بابانی، ۱۴۰۱؛ صادقان قمشلو، ۱۳۹۲؛ رضایی راد و سمالی پایامحمدی، ۱۳۹۸؛ Manta et al., 2013؛ Guin & Das, 2015؛ Antrop, 2004؛ Dadashpoor et al., 2019	مقیاس کلان (منطقه‌ای)

نتیجه

پژوهش حاضر با انجام مروری نظاممند در ادبیات مرتبط با تبدیل روستا به شهر با هدف بررسی چیستی و چگونگی این فرایند به انسان نظریات مرتبط با این فرایند، مقیاس مطالعات انجام شده، عوامل مؤثر بر این تغییر، آثار آن و معیارهای مورداستفاده در تحلیل این فرایند پرداخته است (تصویر شماره ۴).

بررسی مطالعات انجام شده نشان داد فرایند تبدیل روستا به شهر عمدتاً در بستر نظریات مرتبط با جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای مورد تحلیل قرار گرفته و اکثر پژوهشگرانی که بر این موضوع تمرکز داشته‌اند، از حوزه جغرافیا هستند (۶۸/۸۳ درصد). افزون بر این، بر اساس مرور نظاممند پژوهش‌های صورت گرفته، سه عامل اصلی شامل عوامل طبیعی (جمعیت، عوامل اقتصادی، کالبدی و اجتماعی - فرهنگی)، عوامل سیاسی - اداری و عوامل نهادی - برنامه‌ریزانه در تبدیل روستا به شهر بازشناسی شد و آثار ناشی از اینتغییر بر

توسعه در عامل نهادی - برنامه‌ریزانه نیز عوامل

تأثیرگذار بعدی هستند.

آثار فرایند تبدیل روستا به شهر

تحلیل محتوایی مطالعات صورت گرفته پیرامون تبدیل روستا به شهر در ارتباط با آثار ناشی از این تبدیل نشان داد، تأثیرات بازشناسی شده شامل تأثیر بر ۲۳ مؤلفه در شش دسته اثرهای وارد بر نظام سکونتگاهی شامل پایداری، محیط‌زیست، کالبد، اقتصاد، اجتماع و فرهنگ هستند. در جدول شماره ۱۰، توضیحات مربوط به هر دسته نمایش داده شده است.

مقیاس بررسی سازمان فضایی در تبدیل روستا به شهر

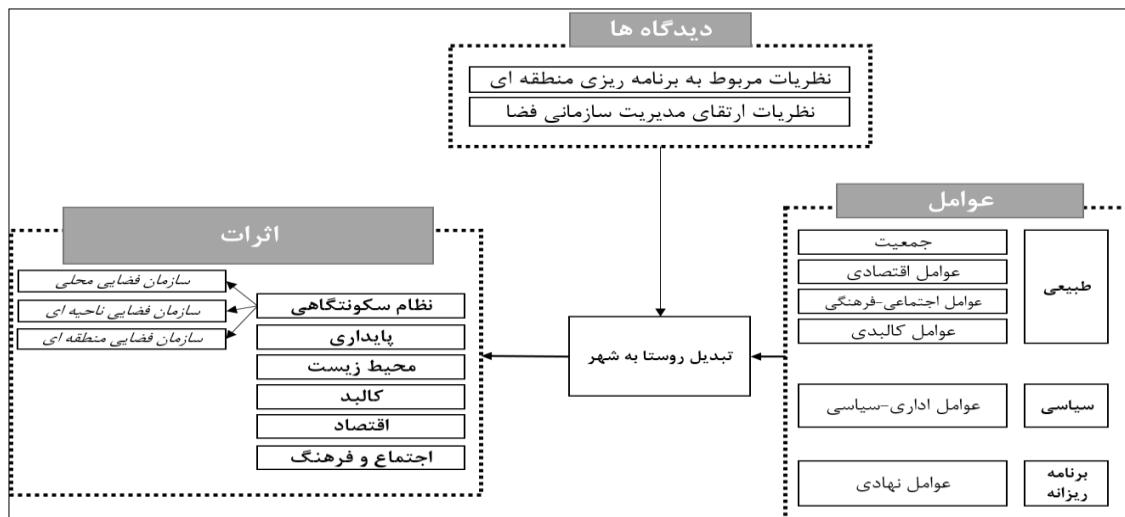
مطابق جدول شماره ۱۱، تقسیم‌بندی مطالعات مرورشده بر اساس مقیاس بررسی سازمان فضایی در فرایند تبدیل روستا به شهر نشان داد مطالعات انجام گرفته در مورد این فرایند در ۳ مقیاس سازمان فضایی خرد، ناحیه‌ای و منطقه‌ای انجام شده‌اند. در مقیاس خرد، سازمان فضایی شهر و حوزه نفوذ آن، در مقیاس میانی، سازمان فضایی ناحیه‌ای یعنی مقیاسی بین منطقه‌ای و محلی و در مقیاس منطقه‌ای، جایگاه شهر در نظام فضایی منطقه و آثار آن بر این نظام موردنبررسی قرار گرفته است.

معیارهای مورداستفاده در سنجش عوامل و آثار

فرایند تبدیل روستا به شهر از آنچاکه معیارهای برآمده از چهارچوب‌های نظری هر پژوهش نقش تعیین‌کننده‌ای در تحلیل‌های آن ایفا می‌کنند، در مطالعات بررسی شده معیارهایی که هم در دسته عوامل مؤثر بر تبدیل روستا به شهر و هم آثار آن موردادستفاده قرار گرفته بودند، استخراج و در جدول شماره ۱۲ نمایش داده شدند. این معیارها، ۶ معیار جمعیت، نظام سکونتگاهی، زیست‌محیطی، کالبدی،

نایزی از تحقیقات را به خود اختصاص می‌دهند. افزون بر این در تحقیقاتی که در زمینه تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر صورت گرفته است، خلاً پژوهش‌های کیفی مرتبط با مضامین ادراکی و هویتی مانند تأثیری که چنین تغییراتی بر حس مکان و دل‌بستگی افراد داشته، احساس می‌شود (جداول شماره ۹ الى ۱۱).

بعاد نظام سکونتگاهی، پایداری، زیست‌محیطی، کالبدی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی مترتب بوده است. همچنین سازمان فضایی در پژوهش‌های موردنرسی در هر سه سطح محلی، ناحیه‌ای و منطقه‌ای موردنرسی قرار گرفته است. همچنین بررسی مطالعات نشان داد که اکثر پژوهش‌ها در این حوزه با رویکرد کمی صورت گرفته و پژوهش‌های کیفی سهم

ت ۴. نقشه پیشینه مرتبط با تبدیل روستا به شهر

ج ۹. عوامل مؤثر بر تبدیل روستا به شهر

منبع	مؤلفه	بعد	عامل	محرك
کاظمی چمصورک و همکاران، ۱۳۹۸؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲؛ شادی طلب و همکاران، ۱۳۹۰؛ ضیاء‌تونا و امیراتخانی، ۱۳۸۶؛ فیروزی‌نیا و همکاران، ۱۳۸۶؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵؛ گلی و همکاران، ۱۳۸۳؛ گلی، ۱۳۸۳؛ ایزدی خرامه، ۱۳۸۰؛ Guin & Das, 2015؛ Cohen, 2006؛ Manta et al., 2013	میزان و نرخ رشد جمعیت		عامل جمعیت	
گلی، ۱۳۸۳؛ ضیاء‌تونا و امیراتخانی، ۱۳۸۶؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵؛ ایزدی خرامه، ۱۳۸۰	مهاجرت		طبیعی	
زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵	ساختمار جمعیتی			
گلی و عسگری، ۱۳۸۵	جمعیت سکونتگاه‌های شهری و روستایی مجاور			
زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲؛ گلی و همکاران، ۱۳۸۳؛ ایزدی خرامه، ۱۳۸۰	وضعیت اشتغال			
زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲	قیمت زمین			
عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸:۱۱	وابستگی اقتصادی شهری به اقتصاد ملی و درآمدهای حاصل از نفت		اقتصادی	
ضیاء‌تونا و امیراتخانی، ۱۳۸۶	نقش اقتصادی			
زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲	موقعیت خاص مکانی			
رضایی راد و سعیانی بای‌احمدی، ۱۳۹۸	اقليم			
گلی و عسگری، ۱۳۸۵؛ زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲	بافت و سیمای کالبدی روستا		کالبدی	

گلی و عسگری، ۱۳۸۵	الگوی کاربری اراضی			
گلی و همکاران، ۱۳۸۳	امکانات زیربنایی مانند آب و برق			
گلی و عسگری، ۱۳۸۵	الگوی ساخت مساکن			
ضیاءتونا و امیرانتخابی، ۱۳۸۶؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵؛ گلی و همکاران، Knight, 1994؛ Smith, 2014؛ Guin & Das, 2015	سلسله مراتب معابر و دسترسی به راههای ارتباطی			
کاظمی چمصورک و همکاران، ۱۳۹۸؛ زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲؛ ایزدی و نوذری، ۱۳۸۰؛ ایزدی خرامه، ۱۳۸۰	فاصله و روابط فضایی با شهرها و روستاهای بزرگ مجاور			
Thomas, 2018؛ Smith, 2014؛ ۱۳۸۳:۱۵۶	خواست مردم محلی	اجتماعی - فرهنگی		
گلی و عسگری، ۱۳۸۵؛ گلی و همکاران، ۱۳۸۳:۱۵۷	ویژگی‌های قومی - فرهنگی و تجارت اقوام ساکن در یک سکونتگاه			
عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۳؛ گلی، ۱۳۸۳	نحوه نگرش مردم نسبت به شهر و روستا	سیاسی - اداری	سیاسی	ازینگاه
خراسانی و بابائی، ۱۴۰۱؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸؛ زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲؛ برنافر، ۱۳۹۷؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵؛ گلی، ۱۳۸۳؛ Smith, 2014	خواست مردم، نمایندگان و مستولین	نهادی - برنامه ریزانه	برنامه‌ریزانه	
عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵؛ گلی و همکاران، ۱۳۹۲؛ ضیاءتونا و امیرانتخابی، ۱۳۸۶	قوانین و نحوه مدیریت			
برنافر، ۱۳۹۷؛ ضیاءتونا و امیرانتخابی، ۱۳۸۶	اهمیت سکونتگاه جهت تحقق اهداف توسعه			

ج ۱۰. آثار تبدیل روستا به شهر

آثار	توضیحات	منبع	
نظام سکونتگاهی	تمرکزدایی سیاسی	زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲	
پایداری	سازمان فضایی	عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸؛ گرلکوهی و ایزانلو، ۱۳۹۷؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۷؛ امیرانتخابی، ۱۳۹۴؛ زنگنه و همکاران، ۱۳۹۲؛ ضیاءتونا و شریفی؛ Manta et al., 2013؛ Smith, 2014	
محیط‌زیست	روابط بین روستا و شهر	خراسانی و بابائی، ۱۴۰۱؛ ایزدی و نوذری، ۱۳۹۲؛ زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲	
منظور و اکولوژی منظر	توسعه ناحیه‌ای/منطقه‌ای/روستایی	Tang et al., 2017؛ فال سلیمان و همکاران، ۱۴۰۰؛ امیرانتخابی، ۱۳۹۴؛ فال سلیمان و همکاران، ۱۳۹۲؛ گرلکوهی و ایزانلو، ۱۳۹۷؛ رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۸؛ فراهانی و همکاران، ۱۳۹۵؛ مولایی هشجین و همکاران، ۱۳۹۳؛ شماعی و همکاران، ۱۳۹۰؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹	
کالبدی	کیفیت زندگی	کاردار و همکاران، ۱۳۹۸	
اقتصادی	زیست‌پذیری	قال سلیمان و همکاران، ۱۴۰۰؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۳	
اجتماعی - فرهنگی	محیط‌زیست	سیف الهی و همکاران، ۱۳۸۷	
	کشاورزی	Ahern et al., 2014؛ Long et al., 2014؛ Lapointe et al., 2020	
	خدمات اکویستم	Dadashpoor & Ortiz-Báez et al., 2021؛ Arnaiz-Schmitz et al., 2018؛ Wang, 2018 et al., 2019	
	منظر و اکولوژی منظر	Hersperger & Plieninger et al., 2016؛ Antrop, 2000؛ DiBari, 2007؛ Weng, 2007؛ Solon, 2009؛ Pauleit et al., 2010؛ Bürgi, 2010؛ ۲۶	
	زیست‌سازی	Chang et al., 2013؛ Wei et al., 2018؛ Chen et al., 2022	
	رفاه اکولوژیک	Song et al.,	
	تنوع کالبدی	Ibrahim et al., 2018؛ فال سلیمان و همکاران، ۱۴۰۰	
	الگوهای مسکن و ساخت و ساز	کاظمی چمصورک و همکاران، ۱۳۹۸؛ احمدی زاده هنده خاله و همکاران، ۱۳۹۷؛ عتابستانی و همکاران، ۱۳۹۵؛ عتابستانی، ۱۳۹۳؛ شمس‌الدینی، ۱۳۸۸	
	کالبدی	Ibrahim et al., 2018؛ Dadashpoor et al., 2019	
	تجدد کاربری	کاظمی چمصورک و همکاران، ۱۳۹۸؛ احمدی زاده هنده خاله و همکاران، ۱۳۹۷؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵	
	هزینه‌ها و بار اقتصادی	خراسانی و بابائی، ۱۴۰۱؛ فال سلیمان و همکاران، ۱۴۰۰؛ امیدی و همکاران، ۱۳۹۴؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۳	
	سوداگری زمین	کاظمی چمصورک و همکاران، ۱۳۹۸؛ گلی و عسگری، ۱۳۸۵	
	اشغال	احمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ کاظمی چمصورک و همکاران، ۱۳۹۸؛ احمدی زاده هنده خاله و همکاران، ۱۳۹۷؛ امیدی و همکاران، ۱۳۹۴؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۱؛ امیدی و همکاران، ۱۳۹۲	
	فرهنگ و روابط اجتماعی	احمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ احمدی زاده هنده خاله و همکاران، ۱۳۹۷؛ صادقیان قمشلو، ۱۳۹۲	
	مشارکت، اوقات فراغت و گردشگری	شاطریان و همکاران، ۱۳۹۵؛ امیدی و همکاران، ۱۳۹۴؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۳	
	رضایتمندی	صفی جهانشاهی و همکاران، ۱۳۹۶؛ برقی و همکاران، ۱۳۹۰	
	سیک زندگی	مهاجرانی و همکاران، ۱۳۹۴	

ج ۱۱. معیارها و شاخصهای سنجش عوامل مؤثر در تبدیل روستا به شهر و اثراهای آن

معیار	جمعیت	شاخص/ مؤلفه	منبع
نظام سکونتگاهی	سازمان فضایی- شاخص نخست شهری؛ شاخص هرفندال؛ شاخص هندرسون؛ شاخص آنتروپی؛ قاعده رتبه-	میران جمععت؛ نرخ رشد جمععت	Manta et al., 2013:1137; ۱۴۶; ۱۳۸۵ گلی و عسگری، ۱۹۵:۱۳۹۷؛ عزیزی و همکاران، ۱۹۸:۱۳۹۸؛ امیراتخایی، ۲۲۲:۱۳۹۴؛ سرابی و زنگنه و همکاران، ۱۳۹۲؛ ایزدی و نوری، ۶۸:۱۳۹۲
زیست محیطی	محیط‌زیست- تحریب و تغییر کاربری زراعی؛ تحریب باغ‌ها؛ تمایل به تبدیل ملک تجاری به مسکونی؛ تمایل به تبدیل ملک مسکونی به تجاری؛ تمایل به تبدیل زمین بلااستفاده به خانه، مغازه، فروش زمین، کارخانه و باقی ماذن به صورت زمین؛ تمایل به تبدیل زمین کشاورزی به خانه، مقاوله، کارخانه، فروش زمین کشاورزی و باقی ماذن به صورت زمین کشاورزی؛ ارتباطات، بهزیستی فردی و اجتماعی؛ گسترش فضای سبز و ایجاد پارک، توجه بعد مسافت و نوع وسایل تنقلی؛ بسط کارکرد به نواحی پیرامون	تمایل به تبدیل زمین کشاورزی به خانه، مقاوله، کارخانه، فروش زمین کشاورزی و باقی ماذن به صورت زمین کشاورزی؛ ارتباطات، بهزیستی فردی و اجتماعی؛ گسترش فضای سبز و ایجاد پارک، توجه به نگاهی زیبای، آموزش‌های زیست‌محیطی، تغییر روش‌های نگهدار دام خدمات اکوپیستم- درصد پوشش غیرقابل نفوذ، نفوذپذیری خاک، سیب سلطه، درصد زمین‌های شهری اختصاص داده شده به فعالیت‌های کشاورزی، فاصله بین پوشش گیاهی بیطبیعی باقیمانده و مکان‌های پیراث فرهنگی و مؤسسات اموال‌زمینی	عزیزی و همکاران، ۱۶۷؛ ۱۴۰؛ کریمی و همکاران، ۱۹۷؛ ۱۳۹۳:۱۹۷ Ahern et al., 2014: ۲۵۷؛ ۱۴۰؛ ۱۱۷ Ortiz-Báez et al., 2018: 627 Wei et al., 2009: 344؛ Solon, 2009: 252؛ ۲۰۲۱: ۵۰ Chen et al., 2022: ۶؛ Chang et al., 2013: ۶؛ ۱۸: ۵ Song et al., 2018: 4؛ ۶
کالبدی	زیرساخت سبز- شاخص اتصال؛ شاخص متربک منظر؛ مساحت لکه رفاه اکولوژیک- امنیت (دسترسی به پیش‌آمد و پاکیزه، کاهش مخاطرات محیطی)؛ دسترسی به منابع درآمد و معيشت؛ سلامتی (دسترسی به هوای پاک، مساحت متوفی لکه، شاخص پکوانخنی شانون؛ شاخص تنوع شانون؛ واریانس اندازه لکه؛ شکل لکه؛ شاخص بزرگ‌ترین لکه؛ فاصله اقلیدیس نزدیک‌ترین همسایه؛ شاخص مجاورت؛ شاخص کترast لبه	زیرساخت سبز- شاخص اتصال؛ شاخص متربک منظر؛ مساحت لکه رفاه اکولوژیک- امنیت (دسترسی به پیش‌آمد و پاکیزه، کاهش مخاطرات محیطی)؛ دسترسی به منابع درآمد و معيشت؛ سلامتی (دسترسی به هوای پاک، مساحت متوفی لکه، شاخص پکوانخنی شانون؛ واریانس اندازه لکه؛ شکل لکه؛ شاخص بزرگ‌ترین لکه؛ فاصله اقلیدیس نزدیک‌ترین همسایه؛ شاخص مجاورت؛ اکولوژی منظر- درصد منظر؛ تراکم لکه؛ شاخص پکوانخنی شانون؛ شاخص تنوع شانون؛ اکولوژی های قابل پیشگیری؛ روابط اجتماعی مناسب (فرضت‌هایی برای ارائه ارزش‌های فرهنگی و معنوی مرتبط با اکوپیستم، فرucht‌هایی برای تجربه ارزش‌های زیبایی‌شناسانه و تفریحی مرتبط با اکوپیستم)؛ آزادی انتخاب و عمل	فراهانی و همکاران، ۱۰؛ ۱۶۷:۱۴۰؛ احمدی زاده هند خاله و همکاران، ۱۰؛ ۱۰۸:۱۳۹۷؛ امیدی و همکاران، ۱۰؛ ۱۳۹۴؛ ۱۱؛ عابستانی و همکاران، ۱۰؛ ۱۱۸؛ ۲۹؛ فال سلیمان و همکاران، ۱۰؛ ۱۴۰؛ گلی و عسگری، ۱۰؛ ۱۴۶:۱۳۸۵
اقتصادی	ایجاد شغل جدید؛ ایجاد شغل خدماتی- تجارتی؛ ایجاد شغل برای زنان؛ از دست دادن شغل؛ تغییر مکان شغلی؛ سرمایه‌گذاری در شهرهای دیگر قبل از شهر شدن؛ سرمایه‌گذاری در شهرهای دیگر بعد از شهر شدن؛ افزایش سرمایه‌گذاری های مردم روستاهای اطراف در این شهر؛ تغییر گروه غشایی (کشاورزی، صنعتی، خدماتی و آزاد)؛ تغیر درآمد؛ تغییر قیمت زمین و مسکن؛ تغییر خرید و فروش مسکن؛ شرک در مراسم عمومی؛ اعتماد به اقتصادی؛ تعداد و درصد شاغلان در بخش‌های مختلف اقتصادی؛ فرucht‌های شغلی؛ رشد مشاغل خانگی؛ ایجاد بازارهای محلی؛ افزایش هزینه ها	برخورد اداری از خدمات فرهنگی و آموزشی، خدمات بهداشتی و درمانی، خدمات اداری و انتداری، خدمات کشاورزی، خدمات تجارتی و خدمات عمومی؛ مساحت، نوع و تغییرات کاربری‌ها در یک مقطع زمانی ده ساله؛ وابستگی به مرکز شهرستان؛ رضایت از مسکن روستایی؛ مقاومت مسکن؛ پلان معماري مسکن؛ گفایت بنای مسکن؛ رشد فعالیت‌های عمرانی؛ افزایش ساخت و سازهای اداری، تجارتی، بهبود و سایل حمل و نقل؛ بهبود خدمات و امکانات	احمدی و همکاران، ۱۰؛ ۱۶۷:۱۴۰؛ احمدی زاده هند خاله و همکاران، ۱۰؛ ۱۰۸:۱۳۹۷؛ امیدی و همکاران، ۱۰؛ ۱۳۹۴؛ ۱۱؛ عابستانی و همکاران، ۱۰؛ ۱۱۸؛ ۲۹؛ فال سلیمان و همکاران، ۱۰؛ ۱۴۰؛ ۱۰؛ ۱۴۶:۱۳۹۴
اجتماعی	انگیزه مهاجرت؛ مهاجری‌پذیری؛ احساس تعلق به جامعه شهری؛ امید به توسعه شهر؛ رضایت از زندگی در شهر؛ استقبال از تبدیل روستا به شهر؛ رضایت مردم روستاهای اطراف از تبدیل روستا به شهر؛ گرایش به الگویی مسکن شهری؛ انسجام اجتماعی مردم؛ همیاری و کمک در امور عمومی؛ شرک در مراسم عمومی؛ اعتماد به مردم؛ میران اهمیت مردم برای افراد؛ رفت و آمد با بستگان؛ مورد مشورت قرار گرفتن در خانواده؛ همیستگی اجتماعی؛ نگرش‌ها و هنجارهای اجتماعی؛ قانونمندی؛ گفایت زندگی؛ مشارکت محلی و مذهبی؛ مشارکت در عمران محل؛ رضایت از خدمات رسانی؛ رضایت از توجه مستولان شهر به مشکلات؛ رضایت از عملکرد مسئولان؛ امنیت اجتماعی؛ تعامل و همکاری میان مردم	انگیزه مهاجرت؛ مهاجری‌پذیری؛ احساس تعلق به جامعه شهری؛ امید به توسعه شهر؛ رضایت از زندگی در شهر؛ استقبال از تبدیل روستا به شهر؛ رضایت مردم روستاهای اطراف از تبدیل روستا به شهر؛ گرایش به الگویی مسکن شهری؛ انسجام اجتماعی مردم؛ همیاری و کمک در امور عمومی؛ شرک در مراسم عمومی؛ اعتماد به مردم؛ میران اهمیت مردم برای افراد؛ رفت و آمد با بستگان؛ مورد مشورت قرار گرفتن در خانواده؛ همیستگی اجتماعی؛ نگرش‌ها و هنجارهای اجتماعی؛ قانونمندی؛ گفایت زندگی؛ مشارکت محلی و مذهبی؛ مشارکت در عمران محل؛ رضایت از خدمات رسانی؛ رضایت از توجه مستولان شهر به مشکلات؛ رضایت از عملکرد مسئولان؛ امنیت اجتماعی؛ تعامل و همکاری میان مردم	احمدی و همکاران، ۱۰؛ ۱۶۷:۱۴۰؛ احمدی و همکاران، ۱۰؛ ۱۳۹۴؛ ۱۱؛ عابستانی و همکاران، ۱۰؛ ۱۱۵:۱۴۰

پی‌نوشت

- 13. sustainable development
- 14. sustainability assessment
- 15. resilience
- 16. nature
- 17. ecosystem services
- 18. landscape ecology
- 19. landscape change
- 20. green infrastructure
- 21. biodiversity
- 22. ecological well-being
- 23. Socio-ecological networks
- 24. Well-being
- 25. Health
- 26. Cultural transformation
- 27. social capital

- 1. Web of science
- 2. Scopus
- 3. rural development
- 4. ecological design
- 5. eco revelatory design
- 6. landscape urbanism
- 7. Biophilic design
- 8. Landscape design
- 9. Landscape planning
- 10. Design framework
- 11. Sustainable design
- 12. Shifting landscape

- موردی: استان فارس - ایران)، اولین کنفرانس معماری و فضاهای شهری پایدار، مشهد.
- امیدی، صابر؛ خاتون‌آبادی، احمد؛ ابراهیمی، محمدصادق. (۱۳۹۴). بررسی پیامدهای اقتصادی و اجتماعی تبدیل روستا به شهر (مطالعه موردی: روستا - شهر حسن‌آباد، شهرستان اقلید).
- مطالعات ساختار و کارکرد شهری، دوره ۱۰، شماره ۳، ۲۸۱-۱۱.
- امیرانتخابی، شهرام. (۱۳۹۴). پیامدهای تبدیل روستاهای شهر در ناحیه فومنات. *فصلنامه جغرافیا*، دوره ۱۳، شماره ۴۶، ۲۵۱-۲۳۵.
- ایزدی، حسن؛ نوذری، معراج. (۱۳۹۲). ارتقای روستا به شهر و تأثیر آن در تحول تعامل‌های روستایی - شهری مطالعه موردی: بخش یضاء-شهرستان سپیدان. *پژوهش‌های روستایی*، دوره ۴، شماره ۱، ۱۰۰-۷۷.
- ایزدی خرامه، حسن. (۱۳۸۰). تبدیل روستا به شهر و نقش آن در توسعه روستایی. موردمطالعه: استان فارس، رساله دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران.
- برقی، حمید؛ قنبری، یوسف؛ سیف‌الهی، محمود. (۱۳۹۰). بررسی رضایتمندی ساکنان مناطق روستایی در تبدیل نقاط روستایی به شهر. *جغرافیا*، دوره ۳۱، شماره ۹، ۲۳۴-۲۱۵.
- برنافر، مهدی. (۱۳۹۷). *مفهوم‌سازی اثرات تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر بر سازمان فضایی منطقه‌ای - نمونه موردی: استان گیلان*. رساله دکتری، دانشگاه تهران، تهران.
- خراسانی، محمدامین؛ بابائی، محسن. (۱۴۰۱). گزارش واکاوی و آسیب‌شناسی فرایند تبدیل روستا به شهر در نظام مدیریت سازمانی در ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران.
- رحیمیان، مهدی؛ حافظی، فرشته؛ غلام‌رضایی، سعید؛ میر، نسرین. (۱۳۹۸). تبدیل روستا به شهر و تأثیر آن بر کیفیت زندگی ساکنان (موردمطالعه: بیان شهر). آماپیش محیط، دوره ۱۲، شماره ۴۷، ۱۰۷-۸۵.
- رضایی راد، هادی؛ سمالی بابا‌حمدی، لیلا. (۱۳۹۸). شناسایی و سنجش عوامل مؤثر بر سیر تحولات روستا به شهر در پهنه‌های اقلیمی متفاوت (مطالعه موردی: استان خوزستان).
- مطالعات محیطی هفت حصار، دوره ۸، شماره ۳۰، ۸۴-۶۹.
- رضوانی، محمدرضی؛ منصوریان، حسین؛ احمدی، فاطمه. (۱۳۸۹). ارتقای روستاهای شهر و نقش آن در بهبود کیفیت

28. AND
29. OR
30. Landscape & urban planning
31. Landscape Ecology
32. Sustainability
33. Environment & urbanization
34. Science of total environment
35. Journal of urban history
36. Technology in society
37. Journal of rural studies
38. International journal of scientific & engineering research
39. Cities
40. Landscape Research
41. Land use policy
42. Ecosystem Services
43. Habitat international
44. Land
45. Chinese geographical science
46. Journal of Urban Planning and Development
47. Journal of Urban Management
48. Landscape Online
49. Urban Forum

فهرست منابع

- احمدی، سودابه؛ صادقو، طاهره؛ شایان، حمید. (۱۳۹۸). تحلیل عوامل مؤثر بر تغییر منظر کالبدی روستاهای حاشیه کلان‌شهرها (موردمطالعه: روستاهای حاشیه شمالی کلان‌شهر مشهد). *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، دوره ۱۰، شماره ۴، ۶۹۷-۶۸۴.
- احمدی، منیژه؛ جهانسوزی، مهری؛ دهقانی، ندا. (۱۴۰۰). تأثیر تبدیل روستا به شهر بر توسعه نواحی روستایی: مطالعه موردی شهر سلطان‌آباد. *فصلنامه روستا و توسعه*، دوره ۲۴، شماره ۲، ۱۸۳-۱۵۷.
- احمدی زاده هنده خاله، تقی؛ مهدوی، مسعود؛ جاجرمی، کاظم؛ فرجی، عبدالرضا. (۱۳۹۷). تحلیل اثرات سکونتگاه‌های روستایی به شهر طی سال‌های ۱۳۷۵-۹۰ (مطالعه موردی: شهر رودبنه، شهرستان لاهیجان، استان گیلان). *فصلنامه علمی و پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، دوره ۹، شماره ۳، ۶۴-۵۱.
- افشار، سحر؛ اطهاری، کمال؛ کاظمیان، غلامرضا؛ مهدیزاده، جواد. (۱۳۸۶). حکمرانی شهری، مبانی نظری و ضرورت شکلگیری آن در ایران، جستارهای شهرسازی، ۲۰-۱۹ (۶)، ۸-۱۷.
- امیدی، صابر؛ خاتون‌آبادی، احمد؛ ابراهیمی، محمدصادق. (۱۳۹۲). تبدیل روستا به شهر و توسعه شهری پایدار (مطالعه

- اصفهان، پایان نامه ارشد جغرافیا، دانشگاه اصفهان، اصفهان.
- صفی جهانشاهی، الهه؛ راد، صدیقه؛ خداداد، مهدی. (۱۳۹۶). بررسی و تحلیل رضایتمندی شهروندان از روند تبدیل روستا به شهر (نمونه موردنی: شهر جدید خلیل شهر). *معماری سبز*، شماره ۷، ۲۱-۳۴.
- ضیاء توana، محمد حسن؛ شریفی، خدیجه. (۱۳۹۲). تبدیل شلمزار به شهر و نقش آفرینی آن در توسعه روستاهای پیرامون مطالعه موردنی: بخش کار شهرستان شهرکرد. *پژوهش‌های روستایی*، دوره ۴، شماره ۱، ۷۵-۴۹.
- ضیاء توana، محمد حسن؛ امیرانتخابی، شهرام. (۱۳۸۶). نقش بازارهای روستایی در فرایند شکل‌گیری سازمان فضایی و شبکه سکونتگاهی نمونه: شهرستان تالش. *جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، دوره ۵، شماره ۸، ۱۳۶-۱۱۵.
- عزیزی، محمد مهدی؛ زبردست، اسفندیار؛ برنافر، مهدی. (۱۳۹۷). تحلیلی بر عوامل و اثرات تبدیل روستا به شهر بر نظام شهری استان گیلان (۱۳۹۵-۱۳۳۵). *برنامه‌ریزی و آمایش فضای اقلیمی*، دوره ۲۲، شماره ۱، ۲۱۸-۱۸۷.
- عزیزی، محمد مهدی؛ زبردست، اسفندیار؛ برنافر، مهدی. (۱۳۹۸). سنجش اثرات تبدیل روستا به شهر بر نظام شهری در مقیاس ناحیه: نمونه موردنی ناحیه‌های استان گیلان (۱۳۳۵-۱۳۹۵). *مدیریت شهری و روستایی*، دوره ۵۴، شماره ۲۰، ۲۶-۷.
- عزیزی، محمد مهدی؛ زبردست، اسفندیار؛ برنافر، مهدی. (۱۳۹۸). مفهوم سازی فرایند تبدیل سکونتگاه‌های روستایی به شهر. *دانش شهرسازی*، دوره ۳، شماره ۱، ۱۱-۱.
- عنابستانی، علی‌اکبر. (۱۳۹۳). تحلیل آثار تغییرات اجتماعی در زندگی روستائیان بر الگوی مسکن روستایی (مطالعه موردنی: شهرستان بینالود). *پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، دوره ۳، شماره ۵، ۶۸-۵۷.
- عنابستانی، علی‌اکبر؛ ازایی، الهه؛ بهزادی، صدیقه. (۱۳۹۵). اثر پذیری الگوی مسکن روستایی از تغییرات فرهنگی و اجتماعی روستائیان موردنی: شهرستان نکا. *فصلنامه اقتصاد و توسعه روستایی*، شماره ۱۶، ۴۲-۲۱.
- فال سلیمان، محمود؛ اسکندری ثانی، محمد؛ رضائی نسب، آزاده. (۱۴۰۰). تبدیل روستا به شهر و ابعاد اثرات آن در فضا (موردمطالعه: شهرهای زیارت و لوحی شهرستان شیروان). *روستا و توسعه پایدار فضایی*، دوره ۲، شماره ۴، ۱۲۳-۱۰۱.
- زندگی ساکنان محلی (مطالعه موردنی: شهرهای فیروزآباد و صاحب در استان‌های لرستان و کردستان). *پژوهش‌های روستایی*، دوره ۱، شماره ۱، ۶۵-۳۳.
- زنگنه، یعقوب؛ سمیعی پور، داوود؛ حمیدیان، علیرضا. (۱۳۹۲). تبدیل روستا به شهر و نقش آن در توسعه منطقه‌ای و تحولات نظام شهری. *فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، دوره ۴، شماره ۱۳، ۳۶-۱۷.
- زنگنه شهرکی، سعید. (۱۳۹۲). فرایند تبدیل نقاط روستایی به شهر در مقیاس ملی و پیادایش پدیده «خام شهرها». *پژوهش‌های روستایی*، دوره ۴، شماره ۳، ۵۷۵-۵۳۵.
- سرایی، محمد حسن؛ اسکندری ثانی، محمد. (۱۳۸۶). تبدیل روستاهای بزرگ به شهرهای کوچک و نقش آن در تعادل‌بخشی ناحیه‌ای موردناسی: ریوش شهرستان کاشمر. *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، دوره ۵، شماره ۱۰، ۱۸۲-۱۶۵.
- سیف‌الهی، محمود؛ شهابی، سیامک؛ صالحی، اصغر. (۱۳۸۷). اثرات تبدیل روستا به شهر بر بخش کشاورزی مناطق روستایی: مطالعه موردنی شهر اڑیه در پایاب زاینده‌رود. *روستا و توسعه*، دوره ۱۱، شماره ۳، ۹۶-۷۷.
- شادی طلب، راهله؛ ایمانی جاجرمی، حسین؛ بیات، مجتبی. (۱۳۹۰). تحلیلی جامعه‌شناختی از ویژگی‌های روستاهای در حال گذار در منطقه کلانشهری تهران. *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، دوره ۲، شماره ۱، ۴۰-۲۳.
- شاطریان، محسن؛ صلاحی اصفهانی، گیتی؛ گنجی پور، محمود؛ اشنویی، امیر. (۱۳۹۵). تبیین پیامدهای اجتماعی تبدیل نقاط روستایی به شهر مطالعه موردنی: شهرهای نیاسر، برزک، سفیدشهر و مشکات در ناحیه کاشان. *فضای جغرافیایی*، دوره ۱۶، شماره ۵، ۶۴-۴۵.
- شماعی، علی؛ عظیمی، آزاده؛ فرجی ملائی، امین. (۱۳۹۰). بررسی اثرات شهر شدن نقاط روستایی بر بهبود کیفیت زندگی ساکنین. *مطالعات مدیریت شهری*، دوره ۳، شماره ۱، ۱۵۵-۱۲۹.
- شمس‌الدینی، علی. (۱۳۸۸). جایگاه مسکن روستایی در تأثیرپذیری تغییرات کالبدی - فضایی روستاهای از محیط‌های شهری. *فصلنامه مسکن و محیط روستا*، دوره ۲۷، شماره ۱۲۴، ۵۱-۴۰.
- صادقیان قمشلو، فرزانه. (۱۳۹۲). ارزیابی و تحلیل پیامدهای تبدیل روستا به شهر (مطالعه موردنی: شهرستان‌ها جنوب استان

- کوکبی، لیلا؛ اکرمی، غلامرضا؛ بدری، سیدعلی؛ رضوانی، محمدرضا. (۱۳۹۳). مروری بر تغییر شکل منظر فرهنگی از دیدگاه اکولوژی، اقتصادی - اجتماعی؛ مطالعه منظرهای شهری-روستایی اتحادیه اروپا. *فصلنامه مسکن و محیط روستا*، دوره ۳۳، شماره ۱۴۷، ۵۰-۳۱.
- گرلکووهی، دنیا؛ ایزانلو، صمد. (۱۳۹۷). اثرات تبدیل روستا به شهر بر کیفیت زندگی: وضعیت اقتصادی - اجتماعی مطلوبیت سکونت گاهی (مطالعه موردی: شهر زیارت در شهرستان شیروان). *پژوهش ملل*، دوره ۳۸، شماره ۴، ۱۵۴-۱۲۹.
- گلی، علی. (۱۳۸۳). تحلیل فرایند گذار از روستا به شهر و طراحی مالی برای شناسایی روستاهای در حال گذار در ایران، رساله دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- گلی، علی؛ عسگری، علی. (۱۳۸۵). کاربرد منطق فازی در تبدیل روستا به شهر، نمونه موردی: استان تهران. *برنامه‌ریزی و آمایش فضای دوره ۱۰*، شماره ۲، ۱۵۹-۱۳۹.
- گلی، علی؛ عسگری، علی؛ رکن الدین افتخاری، عبدالرضا. (۱۳۸۳). تبیین الگوی فضایی روستاهای در حال گذار با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی: شمال غرب ایران. *مدرس علوم انسانی*، دوره ۳۵، شماره ۸، ۱۷۴-۱۴۷.
- مهاجرانی، علی اصغر؛ حقیقیان، منصور؛ یوسف نیا، مهدی. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر شهرنشینی بر سبک زندگی ساکنان روستاهای تبدیل شده به شهر در ایران نمونه موردی: شهرستان خواف و رُشتخوار در استان خراسان رضوی. *مجله علمی پژوهشی مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی*، دوره ۴، شماره ۲، ۱۲۳-۱۰۳.
- مولایی هشجبن، نصرالله؛ کریمیان، مریم؛ بلوجی، عثمان؛ مغانی، الهه. (۱۳۹۳). ارزیابی نقش سیاست تبدیل سکونتگاههای روستایی به شهر در کیفیت زندگی ساکنان محلی (مورد شناسی: شهرهای بُردخون و بَنک، استان بوشهر). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاههای انسانی*، دوره ۹، شماره ۲۸، ۳۳-۱۷.
- Ahern, J., Cilliers, S., & Niemelä, J. (2014). The concept of ecosystem services in adaptive urban planning and design: A framework for supporting innovation. *Landscape and Urban Planning*, 125, 254-259.
- Antrop, M. (2000). Changing patterns in the urbanized countryside of Western Europe. *Landscape ecology*, 15(3), 257-270.
- فراهانی، حسین؛ بهمنی، افشین؛ جباری، فرزانه. (۱۳۹۵). فرایند تبدیل سکونتگاههای روستایی به شهر و اثرات آن بر کیفیت زندگی شهر و ندان (مطالعه موردی: شهر بلبانآباد، شهرستان دهگلان). *فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، دوره ۶، شماره ۲۲، ۲۰۲-۱۹۱.
- فیروزنا، قدیر؛ ضیاء‌توان، محمدحسن؛ رکن الدین افتخاری، عبدالرضا. (۱۳۸۶). تبیین فرایند تحول روستا با بهره‌گیری از نظریه «جرخه حیات». *مدرس علوم انسانی*، دوره ۱۱، شماره ۱، ۱۱۹-۱۲۹.
- کاردار، سعید؛ قادرمرزی، حامد؛ بهمنی، افشین. (۱۳۹۸). تحلیل و اولویت‌بندی شاخص‌های زیست پذیری در روستاهای ارتقا‌یافته به شهر (مطالعه موردی: شهرستان دهگلان، شهر بلبانآباد). *جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، دوره ۱۷، شماره ۱، ۲۵۶-۳۳۳.
- کاظمی چمسورک، زینب، جلالیان، حمید؛ زنگنه، احمد. (۱۳۹۸). تحلیل تحولات ساختاری - کارکردی روستاهای در حال گذار شهرستان ایوان. *برنامه‌ریزی توسعه کالبایی*، دوره ۶، شماره ۴، ۴۱-۲۷.
- کریمی، بهرام. (۱۳۹۱). ارزیابی تأثیر تبدیل روستا به شهر در توسعه مناطق کوهستانی (مطالعه موردی: بخش دیلمان-شهرستان سیاهکل). رساله دکتری جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران.
- کریمی، بهرام؛ بدری، سیدعلی؛ سلمانی؛ محمد. (۱۳۹۳). بررسی نگرش مردم محلی به سیاست تبدیل روستا به شهر بر حسب محل سکونت (مطالعه موردی: بخش دیلمان، شهرستان سیاهکل). *مدیریت شهری و روستایی*، دوره ۱۳، شماره ۳۷، ۲۱۲-۱۹۳.
- کریمی، بهرام؛ بدری، سیدعلی؛ سلمانی، محمد؛ قدیری معصوم، مجتبی. (۱۳۹۱). ارزیابی تأثیر ارتقای روستاهای شهر در توسعه مناطق کوهستانی از دیدگاه مردم محلی (مطالعه موردی: بخش دیلمان-شهرستان سیاهکل). *پژوهش‌های روستایی*، دوره ۳، شماره ۱، ۳۱-۱.
- کریمی، بهرام؛ سلمانی، محمد؛ بدری، سیدعلی؛ رضوانی، محمدرضا. (۱۳۹۳). ارزیابی اثرات تبدیل روستا به شهر در توسعه مناطق کوهستانی با استفاده از روش نظریه بنیانی (مورد: بخش دیلمان-شهرستان سیاهکل). *فصلنامه مسکن و محیط روستا*، دوره ۳۳، شماره ۱۴۵، ۱۱۰-۹۵.

- Small Towns in the Surroundings of Guwahati City, Assam, India. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, 4(12), 1135-1150.
- Njoh, A. J. (2003). Urbanization and development in sub-Saharan Africa. *Cities*, 20(3), 167-174.
  - Ortiz-Báez, P., Cabrera-Barona, P., & Bogaert, J. (2021). Characterizing landscape patterns in urban-rural interfaces. *Journal of Urban Management*, 10(1), 46-56.
  - Pauleit, S., Breuste, J., Qureshi, S., & Sauerwein, M. (2010). Transformation of rural-urban cultural landscapes in Europe: Integrating approaches from ecological, socio-economic and planning perspectives. *Landscape online*, 20, 1-10.
  - Plieninger, T., Draux, H., Fagerholm, N., Bieling, C., Bürgi, M., Kizos, T., Kuemmerle, T., Primdahl, J., & Verburg, P. H. (2016). The driving forces of landscape change in Europe: A systematic review of the evidence. *Land Use Policy*, 57, 204-214.
  - Rowley, J., & Slack, F. (2004). Conducting a literature review. *Management research news*.
  - Smith, N. R. (2014). Beyond top-down/bottom-up: Village transformation on China's urban edge. *Cities*, 41, 209-220.
  - Solon, J. (2009). Spatial context of urbanization: Landscape pattern and changes between 1950 and 1990 in the Warsaw metropolitan area, Poland. *Landscape and Urban Planning*, 93(3-4), 250-261.
  - Song, M., Huntsinger, L., & Han, M. (2018). How does the ecological well-being of urban and rural residents change with rural-urban land conversion? The case of Hubei, China. *Sustainability*, 10(2), 527.
  - Tacoli, C. (2003). The links between urban and rural development. *Environment and Urbanization*, 15(1), 3-12.
  - Tang, Y., Zhao, W., & Gu, C. (2017). Urbanization and rural development in the Beijing-Tianjin-Hebei metropolitan region: Coupling-degree model. *Journal of Urban Planning and Development*, 143(1), 04016028.
  - Thomas, M. (2018). Making a town: Urbanity, rurality, and the politics of place in Ebersbach (Fils), 1945-1989. *Journal of Urban History*, 44(6), 1062-1080.
  - Wang, Z. (2018). Evolving landscape-urbanization relationships in contemporary China. *Landscape and Urban Planning*, 171, 30-41.
  - Wei, J., Qian, J., Tao, Y., Hu, F., & Ou, W. (2018). Evaluating spatial priority of urban green infrastructure for urban sustainability in areas of rapid urbanization: A case study of Pukou in China. *Sustainability*, 10(2), 327.
  - Weng, Y.-C. (2007). Spatiotemporal changes of landscape pattern in response to urbanization. *Landscape and Urban Planning*, 81(4), 341-353.
  - Wu, J. J. (2008). Making the case for landscape ecology an effective approach to urban sustainability. *Landscape journal*, 27(1), 41-50.
  - Xie, Y., Yu, M., Bai, Y., & Xing, X. (2006). Ecological analysis of an emerging urban landscape pattern—desakota: a case study in Suzhou, China. *Landscape ecology*, 21(8), 1297-1309.
  - Antrop, M. (2004). Landscape change and the urbanization process in Europe. *Landscape and Urban Planning*, 67(1-4), 9-26.
  - Antrop, M. (2005). Why landscapes of the past are important for the future. *Landscape and Urban Planning*, 70(1-2), 21-34.
  - Arnaiz-Schmitz, C., Schmitz, M. F., Herrero-Jauregui, C., Gutierrez-Angonese, J., Pineda, F. D., & Montes, C. (2018). Identifying socio-ecological networks in rural-urban gradients: Diagnosis of a changing cultural landscape [Article]. *Science of the Total Environment*, 612, 625-635.
  - Chang, Q., Li, S., Wang, Y., Wu, J., & Xie, M. (2013). Spatial process of green infrastructure changes associated with rapid urbanization in Shenzhen, China. *Chinese Geographical Science*, 23(1), 113-128.
  - Chen, X., Xu, L., Zhu, R., Ma, Q., Shi, Y., & Lu, Z. (2022). Changes and Characteristics of Green Infrastructure Network Based on Spatio-Temporal Priority. *Land*, 11(6), 901.
  - Cohen, B. (2006). Urbanization in developing countries: Current trends, future projections, and key challenges for sustainability. *Technology in society*, 28(1-2), 63-80.
  - Dadashpoor, H., Azizi, P., & Moghadasi, M. (2019). Land use change, urbanization, and change in landscape pattern in a metropolitan area [Article]. *Science of the Total Environment*, 655, 707-719. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.11.267>
  - DiBari, J. N. (2007). Evaluation of five landscape-level metrics for measuring the effects of urbanization on landscape structure: the case of Tucson, Arizona, USA. *Landscape and Urban Planning*, 79(3-4), 308-313.
  - Guin, D., & Das, D. N. (2015). Spatial perspectives of the new census towns, 2011: A case study of West Bengal. *Environment and Urbanization ASIA*, 6(2), 109-124.
  - Hersperger, A. M., & Bürgi, M. (2010). How do policies shape landscapes? Landscape change and its political driving forces in the Limmat Valley, Switzerland 1930–2000. *Landscape Research*, 35(3), 259-279.
  - Heymans, A., Breadsell, J., Morrison, G. M., Byrne, J. J., & Eon, C. (2019). Ecological urban planning and design: A systematic literature review. *Sustainability*, 11(13), 3723.
  - Ibrahim, M. B., Zulu, L. C., & Bein, F. L. (2018). Settlement in Transition: a Transformation of a Village into a Small Town in Western Sudan. *Urban Forum*,
  - Knight, J. (1994). Town-making in rural Japan: An example from Wakayama. *Journal of Rural Studies*, 10(3), 249-261.
  - Lapointe, M., Gurney, G. G., & Cumming, G. S. (2020). Urbanization alters ecosystem service preferences in a Small Island Developing State [Article]. *Ecosystem Services*, 43, 9, Article 101109. <https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2020.101109>
  - Long, H., Liu, Y., Hou, X., Li, T., & Li, Y. (2014). Effects of land use transitions due to rapid urbanization on ecosystem services: Implications for urban planning in the new developing area of China. *Habitat International*, 44, 536-544.
  - Manta, R., Borah, J., & Borah, J. (2013). Growth of